

- tutkimuksen ja kehittämisen kehyksenä.*
Tampere: Tampereen yliopisto. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8313-4>.
- HELLE, MERJA – TÖYRY, MAIJA 2009: Media concept as a tool for analyzing change in media. – Pirkko Oittinen & Hannu Saarelma (toim.), *Papermaking science and technology*, 13. *Print media – principles, processes and quality* s. 497–530. Helsinki: Paper Engineers' Association / Paperi ja Puu Oy.
- JAAKOLA, MINNA – TÖYRY, MAIJA – HELLE, MERJA – ONIKKI-RANTAJÄÄSKÖ, TIINA 2014: Construing the reader. Multidisciplinary approach to journalistic texts. – *Discourse & Society* 25 s. 640–655. <https://doi.org/10.1177/0957926514536828>.
- LEONTJEV, A. N. 1977: *Toiminta, tietoisuus, persoonallisuus*. Suomentanut Pentti Hakkarainen. Helsinki: Kansankulttuuri.
- LINELL, PER 1998a: *Approaching dialogue. Talk, interaction and contexts in dialogical perspectives*. Amsterdam: John Benjamins.
- 1998b: Discourse across boundaries. On recontextualisation and the blending of voices in professional discourse. – *Text* 18 s. 143–157.
- MAKKONEN-CRAIG, HENNA 1999: Speech quotations in newspapers as a form of language use. – Timo Haukioja, Ilona Herlin & Matti Miestamo (toim.), *SKY Journal of Linguistics* 12 s. 111–144.
- 2005: *Toimittajan läsnäolo sanomalehtitekstissä. Näkökulmia suomen kielen dialogisiin passiivilauseisiin*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1026. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2014: The emergence of a research tradition. Dialogically-oriented linguistic discourse analysis. – Anna-Malin Karlsson & Henna Makkonen-Craig (toim.), *Analysing text AND talk / Att analysera texter OCH samtal* s. 121–132. FUMS Rapport 233. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
- PERRIN, DANIEL 2012: Transdisciplinary action research. Bringing together communication and media researchers and practitioners. – *Journal of Applied Journalism and Media Studies* 1 s. 3–23. https://doi.org/10.1386/ajms.1.1.3_1.
- 2013a: Investigating language and the media. The case of newswriting. – *AILA Review* 26 s. 57–78.
- 2013b: *The linguistics of newswriting*. Amsterdam: John Benjamins.
- VYGOTSKY, LEV S. 1978: *Mind in society. The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Avoimuus ja persoona

Milla Uusitupa: Rajakarjalaismurteiden avoimet persoonaviittaukset. Publications of the University of Eastern Finland, Dissertations in Education, Humanities, and Theology 117. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto 2017. 265 s. ISBN 978-952-61-2645-3.

Milla Uusitupa tekee väitöskirjassaan kielipillista perustutkimusta karjalan ja suomen kielen kohtaamisalueesta, rajakarjalaismurteista. Uusitupa on osallistunut Itä-Suomen yliopistossa tätä toistaiseksi huonosti tunnettua kielimuotoa tutkivaan

hankkeeseen (ks. Uusitupa, Koivisto & Palander 2017). Hänen oma tutkimuskohteensa on persoonajärjestelmä, jossa on merkittäviä eroja karjalan ja suomen välillä. Sitä, miten nämä erot ilmenevät konkreettisissa kontaktitilanteissa, ei rajakarjalaisen kielimuodon osalta enää tavoita. Luonnolliseen, alkuperäisellä alueellaan puhuttuun rajakarjalaan pääsee tätä nykyä käsiksi vain 1960–1970-luvulla tehtyjen haastattelutallenteiden kautta, joita Uusitupa työssään käyttää (nykypuhujista ks. Palander & Riionheimo 2018). Tutkimus kuvaa avointen persoonaviittausten tehtäviä nimenomaan murrehaastattelugenressä ja tarkastelee murrehaastattelua vuorovaikutustilanteena, jollaisena sitä ei aina ole osattu pitää. Työ myös välittää kuvaa tietyn rajakarjalaisukupolven kokemuksista ja näkemyksistä ja päästää yhteisön jäsenet itse niistä kertomaan. Tutkimuksella on siis paitsi peruslingvististä myös kulttuurintutkimuksellista merkitystä.

Persoonaa ja sen avoimuus

Yksi ero karjalan ja suomen itämurteiden persoonajärjestelmissä on passiivimuodon ja monikon kolmannen persoonan lähes vastakkainen käyttö. Uusituvan käsittelemät rakennetyypit puolestaan ovat yksiköllisiä: avoin yksikön toinen persoona (Uusituvan lyhenteellä Y₂; esim. *ta-
loi mäniit ka ristinmerkki aina pidi tehä*), nollapersoonana tunnettu subjektiton yksikön kolmas persoona (Y₃; esim. *nyt kyllä ei sinne piäse*) ja ilman tekijänilmausta käytetty nesessiivirakenne (Y₃N; esim. *ristinmerkki aina pidi tehä*), joka suomessa niin ikään katsotaan nollapersoonaiseksi. Avoin persoonaviittaus merkitsee yksinkertaistaen sitä, että tarkoitettu tila tai prosessi pätee keneen tahansa, joka samastuu ilmauksen esittäjään. Viittaus ei siis kohdistu puhujaan, kuulijaan eikä tiettyyn kolmanteen henkilöön, vaikka voikin kontekstista riippuen implikoida, että on kyse tietystä henkilöstä ja usein juuri puhujan

omasta kokemuksesta. Tutkimuksen lähtökohta on se, että periaatteessa samat suomen ja karjalan rakennetyypit painottuvat näissä kielissä eri tavoin silloin, kun niitä käytetään avoimina. Tuloksena on täsmennyt kuva näistä eroista.

Teoriataustansa Uusitupa on monien nykyfennistien tapaan koostanut kognitiivisesta ja vuorovaikutuslingvistiikasta ja yleensäkin käyttöpohjaisista kieliteorioista, mutta työ ei ole suoraan teoreettisesti argumentoitu vaan enemmänkin aineistovetoinen. Sitä, mitä siinä sanotaan avoimiksi persoonaviittauksiksi, on käsitelty paljon myös formaalisemmissa suuntauksissa, joissa on tarkasteltu pronominien (myös nollapronominien) arbitraarisiksi tai impersonaalisiksi sanottujen tulkintojen kvanttoriominaisuuksia (esim. Malamud 2012). Typologisesti suuntautuneessa tutkimuksessa avoimia viittauksia on suhteutettu persoonajärjestelmään erityisesti moniselitteisen impersonaalisuuden käsitteen kautta. Impersonaalisuuden yhdeksi tyyppiksi on hiljattain erotettu referentiaalinen eli R-impersonaalisuus, jonka alaan avoimet persoonaviittaukset kuuluvat (Siewierska 2011). Vuorovaikutuslingvistiikan piirissä taas on tehty aineiston syväanalyysiin perustuvia kuvauksia, joista sopii tässä mainita Stirlingin ja Mandersonin kuvaus (2011) englannin ”yleistety” *you*-sanan käytöstä haastattelutilanteessa, tosin melko toisenlaisessa kuin Uusituvan.

Yksi Uusituvan tavoitteista on osaltaan vakiinnuttaa *avoin*-sanaan perustuvaa puhetapaa sellaisten vaihtelevasti esiintyvien ja aina joltain osin harhaan johtavien ilmausten tilalle kuin *impersonaalinen*, *geneerinen* tai *arbitraarinen*. Typologisesti ehkä perustellun impersonaalisuuskäsitteen ilmeinen ongelma on se, että avoimissa persoonaviittauksissa on puhe nimenomaan ihmisistä, persoonista. Liityntäkin mielelläni *avoin*-termistön levittäjiin ja toivon sen leviävän myös kansainvälisesti. Auki jää vielä, onko imperso-

naalisuuskäsitteistö syytä jättää passiivi-
muodon ja monikon kolmannen persoo-
nan muodon (esim. *sanotah/sanotaan* ja
sanovat) tiettyihin henkilöihin viittaa-
mattomasta käytöstä puhumiseen ja R-
impersonaalisuus näiden ja avointen viit-
tausten yläkäsitteeksi. Asia on juuri kar-
jalan ja suomen yhteisalueella sen verran
kompleksinen, että Uusitupakin on joutu-
nut tasapainoilemaan nimitysten *passiivi*
ja *TA-muoto* kanssa; jälkimmäinen perus-
tuu puhtaasti morfologiseen tunnukseen.

Fennistiikassa avoimet persoonaviit-
taukset ovat olleet ja ovat edelleen suo-
sittu tutkimuksen kohde. Laajempaa
lukijajoukkoa kiinnostanee tieto avoi-
mesta yksikön toisesta persoonasta. Ku-
ten aiemmin on osoitettu, se on ollut suo-
men itäisemmissä murteissa vanhastaan
käytössä mutta eronnut nykypuhekielen
paljon puhutusta, harhaanjohtavasti ”sä-
passiiviksi” nimitystä ilmiöstä siinä, että
se välittyy verbinmuodon perusteella eikä
pronominisubjektia juuri käytetä (esim.
Seppänen 2000). Näin on Uusituvan tu-
lostien mukaan myös rajakarjalassa. Per-
soonan lisäksi avoimet viittaukset liitty-
vät monin tavoin modaalisuuteen, joka
myös on monitahoinen ja laajasti käsi-
teltävä ilmiöalue. Uusitupa voi tässä nojata
suomen murteita koskevaan tutkimus-
tietoon ja laajentaa sitä karjalan vähem-
män tunnettuihin modaalirakenteisiin ta-
kertumatta modaalisemantiikan yksityis-
kohtiin. Näitä eri näkökulmia yhdistävänä
Uusituvan tutkimus on vaatinut laajaa lu-
keneisuutta. Työn kirjallisuusluettelo on-
kin painava, yli 400 nimekettä.

Tutkimuksen rakenne

Työ alkaa kolmella valmistelevalle luvulla,
joiden oppihistorialliset, rajakarjalan
taustaa esittelevät ja impersonaalisuu-
den aiempaa teoriaa koskevat jaksot ovat
yksityiskohtaisia ja hyödyllisiä. Kiinnos-
tavia ovat huomiot, jotka nousivat esiin
1800–1900-lukujen vaihteessa tehdyissä

suomen murteiden syntaktisissa kuvauk-
sissa, samoin harvalukuisemmista kar-
jalan ja vepsän kuvauksista luettavat im-
plisiittiset näkemykset, jotka saavat tukea
myös Uusituvan tutkimustuloksista. Kä-
sittelystä voi päätellä, että impersonaali-
suuteen liittyvä käsiteviidakko on aiheut-
tanut hämminkiä niin 1800-luvulla kuin
nykyisin.

Valmistelevan osuuden ja päätännän
välillä työ jakaantuu kolmeen lukuun,
joista suppein, luku 4, esittelee tutkimus-
tulokset kvantitatiivisesti. Luvut 5–6 analy-
soivat kvalitatiivisesti eri rakennetyyppien
käyttöä ja tehtäviä. Kvalitatiiviset luvut ra-
kentuvat ilmiöistä, jotka kirjoittaja on ha-
vainnut aineistoa käsitellessään merkit-
täviksi. Kiinnostava ilmiö voi olla harva-
lukuinenkin.

Laajimman luvun 5 yhteinen nimit-
täjä on modaalisuus, toisin sanoen vält-
tämättömyyden ja mahdollisuuden eri-
laiset tulkinnat ja vivahteet, ja luvun 6 ai-
heena on avointen viittausten sijoittumi-
nen lausetta laajempiin tekstiyhteyksiin,
jolloin esille nousevat lauseyhdistelmät
ja erilaiset kerronta- ja referointijaksot.
Näitä lukuja ei nähdäkseni pidä niin-
kään hahmottaa avointen viittausten eri
käyttötapojen kuvauksiksi kuin kahdeksi
eri näkökulmaksi käyttötapoihin. Jo tästä
syystä jäsenysohjelmita ei kokonaan
ole vältetty ja eri viittaustyyppien käytön
kuvaaminen itsessään kilpailee yleisem-
pien näkökulmien kanssa. Työn sisällys-
luettelo voikin aiheuttaa lukijalle yllätyk-
sen sikäli, että sitä katsomalla löytää vain
nesessiivirakenteet ja Y2-tyyppiset impe-
ratiivilauseet, ei ”tavallista” avointa toista
persoonaa eikä nollapersoonaa sinänsä.
Yleiskuvan muodostamista viimeksi mai-
nituista kyllä auttaa erinomaisen tarkka
päättäluku.

Kvantitatiivista

Uusituvan työ ei ole tilastollinen tutkimus,
vaikka tarjoaakin kvantitatiivista tietoa.

Luvusta 4 saa lukumäärinä ja prosenttiosuuksina perustiedon avoimia viittauksia tuottavista rakennetyypeistä aineistoissa, niiden alueellisesta jakaumasta, valituista kielipollisista piirteistä ja leksikaalisesta erikoistumisesta. Samalla luku luo pohjan kvalitatiiviselle jatkokäsittelylle.

Aineisto on laaja, 4 413 tapausta (yli 80 tuntia rajakarjalan kielikorpuksesta), ja tuloksia verrataan myös suomen vaikutuksesta erillään olleen tverinkarjalan suppeampaan, kielemnäyteinä julkaistuun aineistoon (1 336 tapausta). Alueellinen tarkastelu osoittaa, että yksipersonaisen predikaatin muodostamat nesessiivirakenteet ovat yleisiä kautta alueen, mutta avoin yksikön toinen persoona lisääntyy systemaattisesti rajakarjalan alueella itään mentäessä, kun taas nollapersonan käyttöala vastaavasti supistuu. Tverinkarjala vahvistaa rajakarjalan antamaa kuvaa mutta menee vielä pitemmälle: yksikön toinen persoona on siinä ensisijainen avoimuuden ilmaisutapa.

Alueellisen jakauman lisäksi luvussa 4 esitellään eri rakenteissa käytettyjä verbejä sekä rakenteiden tempus-, modus- ja polaarisuusjakaumaa. Keskeistä on etenkin verbien semanttinen luonne ja verbilekseemien kattavuus aineistossa. Nesessiivirakenteesta tiedetään suomenkin osalta, että sen esiintymistä vastaa hyvin suppea, käytännössä lueteltava joukko verbejä tai muita predikaatteja, ja näin on karjalassakin. Sen sijaan rajakarjalan aineisto osoittaa selvän leksikaalisen eron yksikön toisen persoonan ja nollapersonan välillä: avoimessa yksikön toisessa persoonassa esiintyy laaja joukko konkreettisia ja toiminnallisiakin verbejä, kun taas kolmannessa persoonassa dominoivat modaaliset ja mentaaliset verbit. Nollapersonaa siis yhdistää nesessiivirakenteeseen leksikaalinen modaalisuus, joskin verbijoukko on toinen. Merkittävää on, että nollapersona – tai suomeen verrattaessa siltä vaikuttava rakennetyyppi – esiintyy tverinkarjalan aineistossa ainoas-

taan ja myös rajakarjalassa paljolti *saada-* ja *voida-*verbien tai niiden varianttien kanssa. Kun kyseiset verbit voivat karjalassa lisäksi esiintyä yksipersonaisessakin konstruktiossa, ainakaan tverinkarjalassa ei siis välttämättä ole avoimesta nesessiivirakenteesta erillistä nollapersonaa. Kun suomen on todettu melkoisesti eroavan virosta nollapersonan käyttöalassa (Jokela 2012), nollapersonaa voi siis pitää koko lailla suomalaisuutena.

Pieni kauneusvirhe Uusituvan työssä on se, että avointulkintaista imperatiivilausetta (esim. *uuvestah sota sytty. ei muuta kun lähe vain* [evakkopaikkakunnalta]) käsitellään luvun 4 välineillä myös kvalitatiivisessa luvussa 5 (ks. jaksot 5.3.2, 5.3.3). Imperatiivi nousee nimittäin selvästi toisen persoonan piiristä omaksi tyyppikseen. Tämä ei ole ihme, kun imperatiivi on selvästi omanlaisensa sekä lauserakenteena että persoona- ja modusparadigmojen joukossa ja tietenkin prototyyppisen direktiivitehtävänsä vuoksi. Loppupäätelmässään Uusitupa tulee kiinnittää siihen tulokseen, että imperatiivi olisi pitänyt käsitellä omana tyyppinään alun alkaen (s. 241–242). Yksi avoimen imperatiivin kiinnostava puoli on, että se ei myöskään osoita alueellisia eroja tutkittujen murteiden sisällä (suomen murteissa se on odotuksenmukaisesti itäinen). Kyseessä näyttää olevan melko tarkkarajainen toiminnan välttämättömyyttä tai mahdollisuutta ilmaiseva retorinen keino, jota usein tukevat kiteytyneet ainekset (kuten *ei muuta kun*) ja jonka käyttö on myös jossain määrin yksilökohtaista.

Imperatiivia lukuun ottamatta luvun 4 tempus- ja modustietojen kiinnostavuus vaihtelee. Monet kategoriat ovat melko marginaalisia eivätkä johda kvalitatiiviseen jatkokäsittelyyn. Poikkeuksena on negaatio, joka on suhteellisesti varsin yleinen nollapersonalauseissa (*ei saa, ei voi, ei tarvitse*) mutta jolla on myös toisen persoonan käytössä oma retorinen nurkansa. Tempuksia koskeva tieto taas on

luonnollisesti kiinteässä yhteydessä aineiston luonteeseen.

Kvalitatiivista

Modaalisuusluku 5 on laaja osittain siksi, että modaalisuus on käsitetty laajasti: siihen on sisällytetty myös kieltö, modukset ja puhefunktioon perustuvat lausetyypit, imperatiivi ja kysymykset. Toisaalta modaalisuus on avointen viittausten tärkein yhdistävä semanttinen tekijä, sillä avoimet viittaukset luovat lopultakin aina intentionaalisen, vaihtoehtoisten asiaintilojen kontekstin eivätkä raportoi yksittäisiä aikapaikkaisia tapahtumia.

Käsittely lähtee kuitenkin yhden modaalisen ydinkonstruktion, nesessiivirakenteen analyysistä, johon sisältyy arvokas katsaus karjalan nesessiivisten ilmausten kielioppiin. Nesessiivirakenteiden tehtäviä käsitellään monipuolisesti, ja myös jakso 5.2.5 (”Nesessiivirakenteiden yleisyydestä murrehaastattelupuheessa”) on erinomainen mutta antaa otsikon ja eräiden muotoilujen ansiosta sellaisen kuvan, että nimenomaan nesessiivirakenteet ovat murrehaastatteluissa erityisen yleisiä. Näin voi olla, mutta käsittääkseni asiaa ei ole osoitettu, eikä olekaan aivan helppo sanoa, mihin nähden niiden yleisyyttä pitäisi arvioida. Muuta kiinnostavaa modaalisuusluvussa on esimerkiksi se, miten Y2 ja etenkin Y2-imperatiivi luovat kontekstissa modaalisia tulkintoja. Esimerkiksi ilmaukset, joihin sisältyy kielteinen toimintaverbi (*sitä et tee*), implikoivat yleensä kyseisen tekemisen mahdottomuutta; sama koskee retorisia kysymyksiä (*no minkäs sih mahtat*).

Luvussa 6 nousee esiin se avointen viittausten ominaisuus, että ne usein kasaantuvat pitemmiksi ketjuiksi. Ensimmäinen jakso koskee yhdyslauseita ja niitä lyhemmiksi liitoksiksi sanottuja lauseyhdistelmiä; varsinainen käsitely tosin alkaa yksinäisillä eli ketjuihin tai lauseyhdistelmiin kuulumatto-

milla tapauksilla, jotka nähtävästi eivät ole löytäneet työssä itselleen muuten sopivaa paikkaa. Funktionaalis-kognitiivisen taustateoriansa mukaisesti Uusitupa painottaa lauseiden yhdistämistä tarkastellessaan alistuksen käsitteen suhteellisuutta (jakso 6.1.1), joka on kiinnostava asia mutta ei juuri varsinaisesti aktuaalisti itse analyysissa, jossa kyllä syntyy perusteellinen kuva rajakarjalan lauseen yhdistämiskeinoista ja avointen viittausten roolista niissä. Toisessa jaksossa käsitellään erilaisia kerrontasekvenssejä eli tässä tapauksessa haastattelussa aktuaalistuvia diskurssijaksoja. Näiden määrittely on implisiittistä, mutta keskeiset *kokemusnarratiivi* ja *työnkuvaus* erottuvat luotettavasti omiksi lajeikseen, samoin tietenkin vuorovaikutuksellisemmat, haastattelun kulkuun liittyvät jaksot modaalisuusluvussa. Nähdään esimerkiksi, että vaikka kuulijaan suuntautuminen on yksikön toista persoonaa avoimestikin käytettäessä väliin ilmeistä, vastaava ei välttämättä nouse esiin murrehaastatteluille tyypillisissä neutraaleissa työnkuvauksissa, joissa keino on Uusituvan mukaan suomen passiivin tapaan varsin neutraali; haastattelutilannetta kommentoivissa jaksoissa tilanne on toinen. Kolmas jakso analysoi referointisekvenssejä, joissa viittaustyyppin analyysi on luonnollisesti varsin hienojakoista.

Uusituvan kvalitatiivisia analyyseja on ilo lukea, sillä ne ovat kauttaaltaan oivaltavia ja selkeästi esitettyjä ja kielenkäyttötilanteen luonne otetaan niissä koko ajan vakavasti. Kiinnostavia ilmiöitä ja alkonstruktioita on niin runsaasti, ettei niille voi tehdä lyhyessä arvioissa oikeutta. Yksi esimerkki näistä on se, että puhujilla on tapana käyttää nesessiivirakennetta kuvatessaan spontaanisti jonkin perinteisen ilmauksen merkitystä (jakso 5.3.2.5). Sanan *ihminen* käyttö avointen viittausten yhteydessä (jakso 6.2.2) voisi inspiroida soveltamista muihin aineistoihin.

Lopuksi

Uusituvan tutkimus on tärkeä kontribuutio itämerensuomalaisten kielten tutkimukseen. Työnsä päätösluvussa Uusitupa esittää arvokkaita kriittisiä ajatuksia tutkimusaiheensa toisenlaiseksi jäsentämiseksi. Periaatteessa olisi tietysti parempi, jos ne olisivat toteutuneet jo tässä työssä, mutta omalla tavallaan ne lisäävät työn kiinnostavuutta. Näistä huomioista on jo ollut puhetta: toinen on imperatiivin erottuminen omaksi avoimen viittauksen tyyppikseen, toinen on sen kyseenalaistaminen, missä määrin subjektiton nesessiivirakenne on syytä esittää nollapersoonaisena. Suomen kielen osalta näin on totuttu esittämään ja sille on systeemisissä perusteensa, mutta jos asioita katsoo karjalan puolelta, korostuu keskeisten modaalipredikaattien yksipersoonaisuus itsenäisenä ilmiönä. Koska yksipersoonaiset, usein sanaluokaltaan epäspesifiset modaalipredikaatit ovat sekä uralilaisissa että slaavilaisissa kielissä tunnettuja, se mikä nyt näyttää erikseen selitettävältä, onkin suomen nollapersoonaa.

Loppupäätelmistä luettavat mielenmuutokset eivät ehkä ole aivan kanonisen nykytutkimuksen piirteitä. Samaa voisi sanoa Uusituvan perinteiselle fenistiikalle tyyppillisestä aineistovetoisuudesta: lukuisat tutkimuskysymykset alakysymyksineen näyttävät nousseen vähittäin aineiston analyysistä pikemmin kuin taustateoriasta, ja tutkimuksen kvalitatiivinen osuus etenee paljolti laajojen esimerkkien ja niiden analyysien kautta. Tulos on kuitenkin mielestäni palkitseva ja inspiroiva. Yhtenä vaikka ei ainoana syynä tähän on työn laatu tekstinä: esimerkkianalyysit ovat uskottavia ja helppolukuisia, ja koko tutkimus on tekstuaalisesti hallittu, rönsyilemätön ja kielellisesti erittäin korkeatasoinen.

MARIA VILKUNA
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Kirjoittaja on suomen kielen ja yleisen kielitieteen dosentti Helsingin yliopistossa. Hän toimi Uusituvan vastaväittäjänä.

Lähteet

- JOKELA, HANNA 2012: *Nollapersoonalause suomessa ja virossa. Tutkimus kirjoitetun kielen aineistosta*. Scripta Lingua Fennica Edita 334. Turku: Turun yliopisto.
- MALAMUD, SOPHIA A. 2012: Impersonal indexicals. *One, you, man, and du*. – *Journal of Comparative German Linguistics* 15 s. 1–48. <https://doi.org/10.1007/s10828-012-9047-6>.
- PALANDER, MARJATTA – RIIONHEIMO, HELKA 2018: Imitating Karelian. How is Karelian recalled and imitated by Finns with Border Karelian roots. – Marjatta Palander, Helka Riionheimo & Vesa Koivisto (toim.), *On the border of language and dialect* s. 85–122. *Studia Fennica Linguistica* 21. Helsinki: Finnish Literature Society.
- SEPPÄNEN, EEVA-LEENA 2000: *Sinä ja suomalaiset. Yksikön toisen persoonan yleistävästä käytöstä*. – *Kielikello* 3/2000 s. 16–18.
- SIEWIERSKA, ANNA 2011: Overlap and complementarity in reference impersonals. ‘Man’-constructions vs. third person plural-impersonals in the languages of Europe. – Andrej Malchukov & Anna Siewierska (toim.), *Impersonal constructions. A cross-linguistic perspective* s. 57–89. Amsterdam: John Benjamins.
- STIRLING, LESLEY – MANDERSON, LENORE 2011: About *you*. Empathy, objectivity and authority. – *Journal of Pragmatics* 43 s. 1581–1602. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2010.12.002>.
- UUSITUPA, MILLA – KOIVISTO, VESA – PALANDER, MARJATTA 2017: Raja-Karjalan murteet ja raja-alueiden kielimuotojen nimitykset. – *Virtittäjä* 121 s. 67–106.